

Fogyatékoság formái

Feladat:

1. Készíts rövid vázlatot a fogyatékoság formáiról, majd tanuld meg azt! Ha végeztél küld el nekem az elkészült vázlatodat!

2. Old meg az alábbi linken található Wordwall feladatokat!

<https://wordwall.net/play/1463/367/223>

<https://wordwall.net/play/1682/545/733>

Fogyatékoság formái:

1. mozgássérült személyek
2. látásfogyatékos személyek
3. hallási fogyatékos személyek
4. értelmi fogyatékos személyek
5. autista személyek
6. érzelmi, akaratilag fogyatékos személyek
7. beszéd-fogyatékos személyek
8. halmozottan fogyatékos személyek

Mozgássérült (mozgáskorlátozott) személyek

A mozgás tartós állapotváltozása az egyén bármely életszakaszában felléphet, ezért lehet:

- **veleszületett** (a méhen belüli magzatot érő trauma, vagy szülés közbeni rendellenesség, illetve az újszülött betegsége kapcsán),
- és a későbbi életkorban **szerzett** állapotváltozás (baleset, betegség következtében).

Fontos megjegyezni, hogy különbség van mozgásszervi megbetegedés, és mozgássérülés, mozgáskorlátozottság között. A **mozgásszervi megbetegedések átmeneti állapotot jelentenek**, amelyek gyógyító eljárásokkal megszüntethetők. A **mozgáskorlátozottság** gyógyító eljárásokkal javítható ugyan, de a kialakult (csökkent) mozgásállapot nem szüntethető meg.

Mozgásszervi fogyatékos az a személy, akinek a mozgásrendszer károsodása vagy funkciózavara miatt a helyváltoztatása **segédeszközök állandó és szükségszerű használatát igényli**.

Látásfogyatékos személyek

A látászavar erősségét általában a látásélességgel mérik, de érintheti a látóteret, a tér-, vagy a színlátást is. Aszerint értékelik, hogy gondot okoznak-e az olvasásban, a tájékozódásban, vagy az egyszerű cselekvésekben.

- A **gyengénlátók** látóképessége csökkent, a látás nagyfokú sérülését jelenti.

- A **vakok** fényt sem érzékelnek, ill. látóképességük 10% alatt van. Lehet veleszületett vagy szerzett. Az öregedés mellett sokféle betegség is okozhat látászavart.

A látássérülteket különféle speciális eszközök segítik: a gyengénlátók olvasása nagyítóval, vagy olvasótévével segíthető, a hangoskönyvek, és a képernyőolvasók a vakokat segíthetik. Biztonságos közlekedésükhöz fehér bot, vakvezető kutya, vezetősáv, hangjelzést kiadó jelzőlámpák szükségesek.

Hatékony kapcsolatteremtés látáskárosultak esetén:

- közeledéskor beszéljünk hozzá;
- ne szólaljunk meg hirtelen a háta mögött;
- mondjuk meg a nevünket vagy érintsük meg finoman, hogy figyelmeztessük jelenlétünkre;
- kérjük meg a körülöttünk lévőket, hogy mutakozzanak be, hogy a hang után fel tudja ismerni a jelenlévőket;
- tegyük lehetővé, hogy a beteg tudjon tájékozódni, írjuk le a helyiséget és bútorok elhelyezkedését;
- tájékoztassuk arról, ha elhagyjuk a szobát, mindig tudja, hogy hol vagyunk, és mit csinálunk.

Hallási fogyatékos személyek

A hallás, a hangokra való érzékenység csökkenése. A kisebb és a fél fület érintő halláskárosodás nem számít fogyatékosná. A hallásvesztés mértéke szerint lehetnek:

- **nagyothallók:** 30–80 decibel közti hallásvesztés,
- **siketek:** 80 decibelnél nagyobb hallásvesztés.

A halláskárosodást tovább rendszerezik erősség és más szempontok szerint.

Hallási fogyatékos az a személy, akinek hallásküszöbértéke a beszédfrekvenciákon 80 dB felett van, és ennek következtében a hangzóbeszéd megértésére még segédeszközzel sem képes. Ez a szóbeli kifejezőkészség terén megnyilvánuló olyan súlyos és végleges zavart jelent, amely a kommunikációt lehetetlenné teszi.

Hatékony kapcsolatteremtés halláskárosultak esetén:

- alkalmazzuk a szájról olvasást, megfelelő fénnel ellátott szobában;
- nézzünk szembe vele, lassan és lényegre törően beszéljünk;
- a szájmozgást hangsúlyozva, gesztikulálva beszéljünk;
- amikor belépünk, a szobába álljuk a beteg elé, hogy meglásson bennünket, vagy gyengéden érintsük meg;
- kérdezzük meg, hogy használ-e hallókészüléket, és jól működik-e, van-e szüksége a hallókészülék beállításában, és jelenleg viseli-e;
- kérdezzük meg használ-e valamilyen telekommunikációs eszközt;
- szedjük pontokba mondanivalónkat és írott formában adjuk át a kliensnek.

Értelmi fogyatékos személyek

- enyhe értelmi fogyatékos személyek: IQ 51–70 között (enyhe mentális retardáció)
- közép súlyos értelmi fogyatékos személyek: IQ 26-50 között (mérsékelt mentális retardáció)

- súlyos értelmi fogyatékos személyek: IQ: 20 alatt (súlyos mentális retardáció)

Értelmi fogyatékos az a személy, aki

- **önellátásra képtelen, ezért állandó ápolásra szorul, élete más személy állandó segítségével nélkül veszélybe kerülne** (IQ pontja 0-19 között határozható meg), vagy
- **a hétköznapi élet elemi cselekményei területén másokra van utalva, az önálló élet vezetése jelentősen akadályozott** (IQ pontja: 20-49 között határozható meg).

Lehet: veleszületett idegrendszeri károsodás eredménye, vagy a korai életszakaszban elszenvedett károsodás, de ép agyi struktúra mellett is kialakulhat ingerszegény környezet, fejlődéshez szükséges feltételek, szociális kapcsolatok hiánya miatt.

Autista személyek

Az **autizmus** egy idegi-fejlődési rendellenesség, ami csökkent mértékű társadalmi kapcsolatokban, kommunikációs képességekben, normálistól eltérő viselkedésben és érdeklődési körben nyilvánul meg. Az IQ értékétől függetlenül **autistának** kell tekinteni azt a személyt, aki a fejlődés átható zavarában szenved, és az autonómia-tesztek alapján állapota súlyos vagy középsúlyos.

Érzelmi, akaratilag fogyatékos személyek

Az idegrendszert károsító ártalmak hatására az érzelmi, akaratilag funkciók sérülnek, amely miatt a személyiségfejlődés és így a személyiség is.

Különböző súlyosságú sérülései lehetnek. A megelőzés nagyon fontos, az ilyen ártalmaknak kitett emberek körében, mert a környezet nagy szerepet játszhat abban, hogy a gyógyulás végbe menjen. Az okok elsődlegesen pszicho-szociális károsító tényezők.

Beszéd-fogyatékos személyek

A beszédzavarok, a beszéd rendellenességeit jelentik.

Sokféle típusuk van:

- **hangképzési zavarok** (pöszesség, orrhangzós beszéd),
- **a beszédritmus zavarai**, amelyek az egész beszédre kiterjednek (hadarás, fokozott beszédkésztség, dadogás).
- **kapcsolódó nyelvi zavarok**: *diszlexia* (olvasás zavara), *diszgráfia* (írászavar), *diszkalkulia* (számolászavar).

Súlyosság szerint megkülönböztetnek:

- **beszédhibákat,**
- **beszédzavarokat**
- **beszéd-fogyatékos-ságot.**

Vannak, akik súlyos beszédrendellenességeik miatt akadályozva érzik magukat, mégis a beszéd a fő kommunikációs eszközük, és nem tekintik magukat fogyatékosnak. Beszéd-fogyatékosoknak inkább azok tekinthetők, akik nem beszélnek, vagy beszédük kiegészítésre szorul, ezért alternatív kommunikációt (is) használnak, vagy egyáltalán nem kommunikálnak.

Halmozottan fogyatékos személyek

Többféle fogyatékoság egyidejű jelenléte. A **súlyos-halmozottan fogyatékos személyek**, akik **legalább két területen minősülnek fogyatékosnak**, és ezek közül **legalább az egyik területen a legsúlyosabb minősítést kapják** pl. súlyos értelmi fogyatékoság mellett érzékszervi fogyatékoság (látás vagy hallás), mozgássérültség, autizmus vagy mentális probléma.

Gondozási feladatok a fogyatékosággal élő személyeknél

Függenek attól, hogy intézményi keretek között, vagy a személyi segítség kereteiben zajlik a gondozás:

- egészségügyi ellátás, gondozás biztosítása, kapcsolattartás a szakorvossal, háziorvossal,
- étkezési önkiszolgálás fejlesztése,
- higiénikus környezet biztosítása, az ehhez szükséges felszerelések beszerzése,
- személyi higiéne biztosítása, tisztálkodási szokások kialakítása,
- ruházat, felszerelés, a tárgyi környezet biztosítása, a mindenkori divat figyelembe vétele, esztétikai szempontok követése,
- öltözködés, önkiszolgálás biztosítása,
- ételmezés (egészséges, rendszeres táplálkozás) biztosítása,
- szállítás.

A fogyatékos személyekkel kapcsolatos magatartás, tevékenység során úgy kell eljárni, hogy az a fogyatékos állapot rosszabbodását megelőzze, illetőleg annak következményeit enyhítse.

A tervezési, döntési folyamatok során **kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek.**

A fogyatékos személyeket érintő döntések során tekintettel kell lenni arra, hogy **a fogyatékos személyek a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai**, ezért meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt.